

UDK: 634.37:581.145

KARAKTERISTIKE ZIMSKIH PUPOLJAKA SMOKVE (*Ficus carica* var. *sativa* L.) I NJIHOV RAST I RAZVITAK

Gordana Đurić i Nikola Mičić
Institut za istraživanja u poljoprivredi »Srbija«
Centar za voćarstvo i vinogradarstvo, Čačak

Gordana Dabić
Poljoprivredni fakultet, Sarajevo

Sadržaj: Proučavanje anatomsko-morfoloških karakteristika zimskih pupoljaka smokve sorti tenica (jednorodna) i petrovača (dvorodna) pokazuje da se u periodu mirovanja na njihovim jednogodišnjim prirastima razlikuju tri kategorije zimskih pupoljaka: cvijetni, mješoviti i vegetativni. Rast i razvitak ovih pupoljaka odvija se na isti način i u jednorodnoj i u dvorodnoj smokvi. Jedine razlike koje se uočavaju u diferencijaciji jesu u dinamici diferencijacije.

Ključne riječi: smokva, građa zimskih pupoljaka, rast i razvitak.

Uvod

U našim krajevima smokva je listopadna biljka, dok u krajevima gdje srednja dnevna temperatura ne pada ispod 12°C, smokva je zimzelena vrsta (Matković, 1971).

O građi zimskih pupoljaka smokve i karakteristikama njihovog rasta i razvitka postoji samo nekoliko literaturnih izvora. Tako, Chandler (1957) i Voroncov (1982) navode da se u pazuhu svakog lista formiraju po tri pupoljka: srednji vegetativni i dva bočna cvijetna pupoljka. Vegetativni pupoljak se nikada ne razvija u vegetaciji u kojoj se formira zajedno sa prirastom na kojem se nalazi, već naredne vegetacije, dok se od dva cvijetna pupoljka, u zavisnosti od sorte, razvija jedan ili oba, dajući svaki po jednu cvast — plod. Cvijetni pupoljci formirani iznad 11-tog nodusa ne daju plodove, a najproduktivnijim smatraju se cvijetni pupoljci na 3, 4 i 5-om nodusu. Pri tom se naglašava da se cvijetni pupoljci formirani pri vrhu prirasta ne otvaraju u godini formiranja već narednog proljeća. Kolesnikov (1973); međutim, navodi da su cvijetni pupoljci smokve okrugli, pokriveni sa tri ljuspasta listića, da se začinju na prirastima tekuće godine, a razvijaju i sazrijevaju u narednoj vegetaciji, ali citira i Kuljkova (1972) opisujući proces diferencijacije i razvoj pupoljaka smokve koji protiče istovremeno sa rastom prirasta tekuće vegetacije, uporedo sa formiranjem svakog nodusa, a prestaje sa prestankom rasta prirasta. Na os-

novu datih opisa cvijetnih pupoljaka smokve može se izvesti zaključak da u smokve razlikujemo zimske i ljetnje cvijetne pupoljke.

Cilj ovoga rada je da prouči karakteristike zimskih pupoljaka smokve jednorotke i dvorotke i karakteristike njihovog rasta i razvitka u ekološkim uslovima Hercegovine.

Objekt, materijal i metoda rada

Proučavanje anatomsko-morfoloških karakteristika zimskih pupoljaka smokve i njihovog rasta i razvitka u sorti tenica — jednorodna i petrovača — dvorodna (O m č i k u s, 1956) izvršeno je na dva lokaliteta (Duhanska stanica i Panjevina) u Mostaru u toku 1988. i 1989. godine. Odabrana stabla (po 10 stabala na svakom lokalitetu) bila su u šestoj godini starosti (u periodu plodonošenja) i ujednačena po porastu.

Analize su izvršene u toku perioda mirovanja i u vegetaciji. U mirovanju je analizirana građa, raspored i zastupljenost zimskih pupoljaka na jednogodišnjim prirastima. Anatomski građa i morfološke karakteristike zimskih pupoljaka utvrđene su pravljenjem histoloških preparata i otvaranjem pod binokularnom lupom svih pupoljaka na po 30 jednogodišnjih prirasta obe sorte. U toku vegetacije praćen je rast i razvitak svih kategorija tačaka rasta, takođe na po 30 jednogodišnjih prirasta.

REZULTATI RADA

U periodu mirovanja na jednogodišnjim prirastima smokve, prema anatomsko-morfološkim karakteristikama, razlikujemo slijedeće tipove zimskih pupoljaka:

Mješoviti pupoljci smokve (sl. 1) su vršni pupoljci svih jednogodišnjih prirasta u periodu plodonošenja. Oni imaju kupastu formu i izrazito su krupniji od ostalih zimskih pupoljaka. U ovim pupoljcima izdiferencirane su primordije listova koje su u potpunosti zaštićene i pokrivene sa dva predlistića. U pazuhu začetaka listova uočavaju se nabori zaostalog meristema. Step en diferencijacije primordija listova kao i nabora zaostalog meristema u njihovom pazuhu opada od baze prema vrhu segmentirane osovine pupoljka. Rastom i razvitkom ovih pupoljaka razvijaju se mladari sa listovima u čijim pazusima se iz meristematskog nabora diferenciraju tri meristematske kupe: centralna, koja diferencira zimske vegetativne pupoljke, i dvije bočne iz kojih će se u baznom dijelu mladara formirati i razviti ljetnje ili ljetnjo-jesenske serije cvasti, a u vršnom dijelu mladara one će diferencirati u cvijetne pupoljke.

Istu građu i step en diferencijacije samo rijetko dostižu i pojedini bočni pupoljci na nodusima u samom vrhu prirasta.

Bez obzira na to što je u ovim pupoljcima prisutan samo meristem u pazuhu začetaka listova kao inicijalno tkivo za diferencijaciju ljetnjih cvasti, odnosno, bez obzira što u ovim pupoljcima nema diferenciranih začetaka cvjetova, oni se svrstavaju u kategoriju mješovitih pupoljaka. Naime, mješoviti pupoljci voćaka definisani su kao zimski pupoljci iz kojih se raz-

